

INTERVJU ŠKOLSKIH NOVINA

**ANA PETRAVIĆ, REDOVITA
VODITELJICA KATEDRE ZA**

ZA RANO UČENJE JEZIKA VAŽNO JE IMATI KVALITETNE NASTAVNIKE

RAZGOVARAO Marijan Šimeg




**MI SMO OBVEZATNI
PREDMET PRVOG
STRANOG JEZIKA**

**UVELI U PRVI RAZRED
OSNOVNE ŠKOLE 2003. GODINE**

**I NE STOJIMO LOŠE U EUROPSKIM USPOREDBAMA. UČENICI
ODABIRU UGLAVNOM ENGLESKI JEZIK, ALI IMA I OKO 30
POSTO NJEMAČKOG JEZIKA, VRLO MALO FRANCUSKOGA
I TALIJANSKOGA. STOGA BI BILO DOBRO RAZMISLITI O
BOGATIJOJ PONUDI I UJEDNAČENIJOJ ZASTUPLJENOSTI
STRANIH JEZIKA**

Krajem prošle godine na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu održana je međunarodna konferencija *Deutsch von Anfang an*, kojom je završen istoimeni dvogodišnji projekt Goethe Instituta Istanbul, u kojem su sudjelovali stručnjaci za njemački jezik iz područja znanosti i nastavne prakse iz šest zemalja jugoistočne Europe – Bosne i Hercegovine, Grčke, Hrvatske, Makedonije, Srbije i Turske – čiji je cilj bio poboljšanje kvalitete ranog učenja i poučavanja njemačkog jezika. O tome kakva je praksa ranog učenja i poučavanja stranih jezika u Hrvatskoj razgovarali smo s dr. sc. Anom Petracić, redovitom profesoricom koja na zagrebačkom Učiteljskom fakultetu predaje Metodiku njemačkog jezika.

– Rano učenje i poučavanje stranih jezika valja sagledati prije svega u kontekstu višejezičnosti. U Europskoj je uniji višejezičnost prepoznata kao važan odgojno-obrazovni cilj, jer je to ključna kompetencija svakog pojedinca koja povećava obrazovne šanse, omogućava profesionalni napredak, mobilnost te je preduvjet za očuvanje jezične raznolikosti u Europi i sudjelovanje u kulturnim i demokratskim procesima. U tom kontekstu svakom djetetu treba pružiti priliku da tijekom obvezatnog obrazovanja, osim materinskog jezika, ovlada i s još dva strana jezika. Moramo upoznavati druge kulture i običaje, razvijati suživot i međukulturnu kompetenciju da bismo mogli funkcionirati i u lokalnoj zajednici, ali i na međunarodnoj razini kao građani svijeta. Činjenica je da se u većini europskih država krenulo na rano učenje stranih jezika od prvog razreda obvezatne škole – kaže Ana Petracić.

Kakvo je stanje u Hrvatskoj u usporedbi s europskim državama?

– Mi smo obvezatni predmet prvog stranog jezika uveli u prvi razred osnovne škole 2003. godine i ne stojimo loše u europskim usporedbama. Učenici odabiru uglavnom engleski jezik, ali ima i oko 30 posto njemačkog jezika, vrlo malo francuskoga i talijanskoga. Stoga bi bilo dobro razmisliti o bogatijoj ponudi i ujednačenijoj zastupljenosti stranim jezicima. Veliko je pitanje treba li početi s engleskim koji se svakako mora učiti u osnovnoj školi, ili pak s nekim drugim stranim jezikom te onda nekoliko razreda kasnije krenuti s engleskim. Naime, ako se počinje s engleskim, kod djece općenito pada motivacija za učenje nekog drugog stranog jezika, jer imaju dojam da se sve može rješiti s engleskim. Osim toga, već su možda i izašli iz dobi ranog učenja stranog jezika kad se jako vežu za osobu učitelja i imaju visoku motivaciju zbog dobrog odnosa s učiteljem i radosti učenja kroz igru. Učitelj ima ključnu ulogu za uspjeh ranog učenja pa ako taj posao ne radi kvalitetno obrazovan stručnjak onda se može napraviti više štete nego koristi.

U brojnim europskim dokumentima preporuka je da bi se u obvezatnom obrazova-

PROFESORICA NA UČITELJSKOM FAKULTETU SVEUČILIŠTA U ZAGREBU, OBRAZOVANJE UČITELJA NJEMAČKOG JEZIKA – INTERKULTURALNA GERMANISTIKA

nju trebalo učiti dva strana jezika. Kako tu stojimo?

– Iz istraživanja u sklopu projekta *Deutsch von Anfang an* proizašlo je da je Hrvatska jedina među šest zemalja sudionica projekta koja u obvezatnom obrazovanju nema drugi strani jezik kao obvezatan predmet. Kad je riječ o ranom učenju, mi prednjačimo, ali u usporedbi sa zemljama jugoistočne Europe zaostajemo po pitanju statusa drugog stranog jezika u osnovnoj školi. Naime, drugi strani jezik u nas je u osnovnoj školi izborni predmet pa određen dio osnovaca završi obvezatno obrazovanje, a da nisu učili drugi strani jezik. I tu preporuke Europske komisije padaju. Istina, projekt ranog učenja u predškolskom odgoju i osnovnoj školi pokrenut je početkom devedesetih i pridonio je uvođenju obvezatnog prvog stranog jezika od prvog razreda, ali nikako da uvedemo i drugi strani jezik kao obvezatni, pa naša djeca nisu sva višejezična. Drugi strani jezik kao izborni predmet ne izabiru svi, a još ako učenik ne postigne peticu koja je uvjet za upis u srednju školu, odustaje i ispše se iz programa u bilo kojem razredu. Zato bismo morali drugi strani jezik učiniti obvezatnim te propisati da djeca prelaskom u srednju školu nastavljaju učenje oba osnovnoškolska strana jezika, a ne da primjerice jedan od njih počinju iz početka. Ako takav kontinuitet ne omogućimo, onda ne samo da su učenici na gubitku nego i cijelo društvo, jer je to rasipanje novca, vremena i uloženog truda, ali i učiteljskih resursa koje se ne koristi na primjereno način. Grčka je primjerice taj problem riješila na način da učenik, u skladu s obrazovnim propisima, prelaskom na višu razinu obrazovanja nastavlja učenje stranih jezika koje je učio u osnovnoj školi, nadograđujući na taj način prethodno stecene kompetencije.

Imamo li mi kao društvo prepostavke za realizaciju takvih preporuka i ciljeva?

– Naravno, a kao središnju prepostavku istaknula bih kvalitetno obrazovanje učitelja stranih jezika ciljano za osnovnu školu. Na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu izvodi se jedini u Hrvatskoj sveučilišni integrirani petogodišnji preddiplomski i diplomski Učiteljski studij s engleskim i Učiteljski studij s njemačkim jezikom koji priprema buduće učitelje razredne nastave i učitelje engleskog ili njemačkog jezika. Sadržaji kojima se ciljano razvijaju kompetencije učitelja stranih jezika studiraju se svih pet godina i zauzimaju tridesetak posto ukupne satnice studija. Taj se model pokazao kao vrlo uspešan, jer kandidati imaju kvalitetan temelj u metodiči, koja je za rano učenje specifična. Moraju znati djeci pristupiti i približiti im stani jezik, integrirati ga u druge predmete te učenje učiniti zanimljivim. Takvi se kadrovi s obzirom na naše propise zapošljavaju ili kao učitelji razredne nastave ili kao učitelji stranog jezika od prvog do osmog razreda. Nažalost, još ne postoji mogućnost zapošljavanja učitelja razredne sa stranim jezikom koji bi istodobno poučavao i predmete razredne nastave i strani jezik, što je također svojevrstan primjer rasipanja resursa. No kada takvi kadrovi rade kao učitelji stranih jezika, onda imamo doista kvalitetno rano učenje i poučavanje stranog jezika, jer su tijekom studija stekli učiteljske kompetencije usmjerenе upravo na populaciju učenika u nižim razredima osnovne škole.

Kakva je situacija na nastavničkim fakultetima u Hrvatskoj?

– Nastavnički fakulteti obrazuju i učitelje i profesore stranih jezika, što znači da u svojim programima metodički i didaktički



VELIKO JE PITANJE TREBA LI POČETI S ENGLESKIM KOJI SE SVAKAKO MORA UČITI U OSNOVNOJ ŠKOLI, ILI PAK S NEKIM DRUGIM STRANIM JEZIKOM TE ONDA NEKOLIKO RAZREDA KASNIJE KRENUTI S ENGLESKIM. NAIME, AKO SE POČINJE S ENGLESKIM, KOD DJECE OPĆENITO PADA MOTIVACIJA ZA UČENJE NEKOG DRUGOG STRANOG JEZIKA, JER IMAJU DOJAM DA SE SVE MOŽE RIJEŠITI S ENGLESKIM

nisu okrenuti nekoj specifičnoj ciljnoj skupini učenika. Diploma tih studija omogućava poučavanje stranih jezika u cijeloj obrazovnoj vertikali – od vrtića do obrazovanja odraslih. No, pitanje je koliko kompetencija ti kadrovi imaju za kvalitetan rad s određenim dobним skupinama učenika. Zato bi svaki nastavnički studij stranog jezika trebao imati specijalizacije upravo za osposobljavanje za rad s određenom populacijom polaznika. To je osobito važno za rano učenje i poučavanja stranih jezika, gdje su specifične metodičke kompetencije od presudne važnosti.

Kako je stanje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju?

– Važno je da imamo kvalitetne kadrove za programe ranog učenja stranih jezika u vrtićima, a njihovo sustavno obrazovanje još uvijek nam nedostaje. Na Učiteljskom fakultetu imamo trogodišnji preddiplomski studij *Ranog i predškolskog odgoja* iz kojega izlaze prvostupnici koji se zapošljavaju kao odgojitelji. Obrazovanje mogu nastaviti na dodatne dvije godine diplomskog studija. No, niti na prvoj niti na drugoj razini ne postoje studijska težišta ili specijalizacije za rano učenje stranih jezika. Situacija je trenutačno takva da u vrtićkim programima stranih jezika s jedne strane imamo odgojiteljice koje izvan studijskih programa na različite načine stječu jezične i metodičke kompetencije za rad u programima ranog učenja stranih jezika. Propisi, naime, nalažu da stranim jezikom za te potrebe moraju vladati minimalno na gimnazijskoj razini – razina B2 – pa strani jezik često usavršavaju o vlastitom trošku ili pak o trošku vrtića. No, puno je veći problem metodička specijalizacija za predškolske

programe stranih jezika, koja bi trebala osporobiti za situacijsko učenje, cjelodnevni rad, razgovor, aktivnosti integrirane u cjelodnevni ili poludnevni predškolski program.

S druge pak strane rano učenje stranih jezika u vrtićima provode i škole stranih jezika, nudeći strani jezik kao tečajnu nastavu. Ovdje, dakle, imamo najčešće jezično visokokompetentne stručnjake koji pak glede metodičke stranog jezika nisu osposobljeni za rad s tako malom djecom, niti raspolažu potrebnim pedagoško-psihološkim odgojiteljskim kompetencijama.

Jedina bi mogućnost za rješenje ovih problema bila da se u okviru primjerice diplomskog studija *Ranog i predškolskog odgoja* omogući i nađe mjesto za specijalizacije budućih odgojiteljica i u području ranog učenja stranih jezika. Svakako valja naglasiti da imamo brojne primjere dobre prakse iz vrtića, ali to ovisi o pojedincima i ustanovama, njihovu interesu i motivaciji da si sami plaćaju čak i inozemne tečajeve i radionice, da se usavršavaju, i čine sve da taj program bude što kvalitetniji. No, s obzirom na opisano stanje, prisutni su također i primjeri metodički neprimjerenog rada.

Može li se ipak nešto pomaknuti na bolje?

– Imamo puno istraživanja i dobru bazu za unaprjeđenje cijelog sustava ranog učenja stranih jezika, što bi na državnoj razini valjalo infrastrukturno podupirati. Valjalo bi uvesti studij koji bi obrazovao odgojiteljice za rad u programima stranog jezika, a nastavnički bi studiji trebali razviti specijalizacije za rano učenje i poučavanje stranih jezika. Konačno, potreban nam je promišljen i cjelovit koncepta ranog učenja stranih jezika od početka u vrtiću do učenja u odrasloj dobi. Osim toga, predškolski odgoj nije obvezatan i njime nisu obuhvaćena sva djeca, što znači da i u programima ranog učenja stranih jezika nije više od trećine vrtičke populacije. Osnovna škola pak kao obvezatna škola programom predviđa početno učenje prvog stranog jezika. Stoga kad krenu u školu, oni koji su učili strani jezik u vrtiću uključuju se u početno učenje, a ne nastavak. Ili pak, što je još lošija varijanta, osnovna škola koju djeca upisuju od prvog razreda uopće ne nudi strani jezik koji su učili u vrtiću. Umrežavanjem vrtića i škola i koordinacijom stranojezične ponude taj bi se problem mogao ublažiti. Tu se moraju uključiti država i lokalna zajednica, a roditelji trebaju zahtijevati da se njihovoj djeci omogući nastavak učenja stranog jezika koji su započeli u vrtiću.

Izraženi problem kontinuiteta događa se također na prijelazu iz osnovne u srednju školu. I ovdje se radi o pitanju nacionalne jezične i obrazovne politike koje valja riješiti na sustavan način. Nadalje, s obzirom na preporuke Europske komisije valjalo bi konačno osigurati uvođenje obvezatnog učenja drugog stranog jezika u osnovnoj školi. U tom pravcu idu i *Preporuke za rano učenje i poučavanje stranih jezika* donesene na konferenciji *Deutsch von Anfang an* na Učiteljskom fakultetu. Njima su obuhvaćeni kako okvirni uvjeti tako i metodička pitanja, nastavni materijali, evaluacija, obrazovanje učitelja i odgojitelja tako i odnos istraživanja i prakse u području ranog učenja i poučavanja stranih jezika. Te su *Preporuke* još jedan primjer truda znanstvenika i praktičara da upozore na probleme i ponude moguća rješenja. Desetljećima se trudimo i stvari se pomicu s mesta, ali sve je to svojevrsna borba s vjetrenjačama, jer je još uvijek previše prepreka koje treba svladavati, a obrazovna politika još uvijek nije iskoristila sve kvalitetne spoznaje i ugradila u sustavna rješenja.